

Ordets bord

Kyrkan har alltid vördat de gudomliga skrifterna som (hon vördar) själva Herrens kropp, eftersom hon ständigt, framför allt i den heliga liturgin, tar och ger åt de troende livets bröd, både från Guds ords bord och från Kristi kropps bord. (Dei Verbum VI. 21)

Långt innan Andra Vatikankonciliet dogmatiska konstitution *Dei Verbum* skrevs, hade temat Guds ords bord och Kristi kropps bord tagits upp i boken *Om Kristi efterföljelse*. Lärjungens röst svarar på den älskades och bekänner sitt behov av föda och ljus:

Utan dessa två skulle jag inte kunna leva: ty Guds ord är min själs ljus, och ditt sakrament är livets bröd. Man skulle också kunna säga att det är *två bord* som står på var sin plats i den heliga kyrkans skattkammare. Det ena är det heliga altarets bord, som uppbar det helgade brödet, det vill säga Kristi dyra Kropp. Det andra är den gudomliga lagens bord, som rymmer den heliga läran, som förkunnar den sanna tron och leder oss i trygghet innanför förlåten, till det allra heligaste (Bok IV, kap. 11).

Förutsättningen för att förstå det inkarnerade Ordets mysterium är att Guds ord får sitt hem i den heliga liturgin och att man inte åtskiljer de två borden, ordets och Kristi kropps.

Rikets gästabud

Förkunnelsen av Guds ord i liturgin är inte en enkel förklaring av Skriften, utan detta ord aktualiseras i mysteriet som utspelar sig. Det är Kristus, det inkarnerade Ordet, som talar till sin kyrka, i sin kyrka och bjuder in till sitt gästabuds bord, där han ger sig själv till föda. Läsningen ur evangeliet är inte som läsningen ur lagens bokrulle, märkt av den frånvaro som bara Ordets människoblivande skulle uppfylla. Tvärtom sker den *in persona Christi* liksom det eukaristiska offret.

Det är därför som man har vördat skrifterna som Herrens kropp. Uppläsaren kysser evangeliet efter att ha läst det, och i den österländska liturgin symboliserar evangeliebärarens inträde genom ikonostasen Kristi eget inträde, hans som leder oss innanför förlåten (Heb 6:19) till det allra heligaste.

Eftersom Kristus är närvarande i det eukaristiska mysteriet begränsar sig inte tolkningen av Skriften till den bokstavliga meningen. Liturgin som sådan är tolkning av Skriften i dess fyrfaldiga mening: av det andliga i sina eukaristiböner och av dess helhet i själva förkunnandet. En ortodox har kommenterat *Dei Verbum* med orden: »I Bibeln kan man läsa Guds plan, och i liturgin kan man läsa det fullkomnade mysteriet.«¹

Att visa på ordets plats i liturgin betyder inte att man måste förbli inom den hermeneutiken som tillhör *sola scriptura* (Bibeln tagen för sig). Tvärtom »är målet för den kristna exegetiken en andlig förståelse av Skriften i den uppståndne Kristi ljus, såsom Herren själv, enligt Lukas, öppnade den för sina apostlar (kap. 24). Skriften är liturgisk och profetisk verklighet, den är förkunnelse innan den är bok och är den Helige Andes vittnesbörd, i synnerhet i den eukaristiska liturgin, om att Kristus har skett. Anden vittnar om att hela Ordets ekonomi uppenbarar Fadern.«²

Att Ordet är både profetiskt och liturgiskt och att Anden ger dubbelt vittnesbörd om Kristus i Gamla och Nya testamentet, i Skriften och liturgin, är vad jag skulle vilja visa genom följande frågor:

Vad är enheten mellan ord och skeende?

Och vad är enheten mellan ord och sakrament, både i Kristi liv och i den heliga Liturgin, som, enligt ett ord av Nikolaos Kabasilas, är »livet i Jesus Kristus«.

Ord och skeende

Att Skriften kan läsas både profetiskt och liturgiskt visar oss Lukasevangeliets början och slut. Jesu förkunnelse börjar enligt Lukas med läsningen ur lagen i Nasarets synagoga. I Johannesevangeliet börjar Jesu verksamhet »den tredje dagen«, med bröllopet i Kana i Galiléen. Hos Lukas börjar förkunnelsen med att Ordet öppnar boken. Hos Johannes är det mot slutet av veckan, som motsvarar den första veckan i Första Moseboken, som Jesus uppenbarar sin härlighet under bröllopfesten. För den ene är det i mötet mellan det gamla och det nya testamentet. För den andre är det i den nya sabbaten efter bröllopet mellan Guds Son och mänskligheten.

Kristi nu

För Lukas är evangeliet iscensättningen av Anden som har inspirerat Skriften: »Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig till att predika glädjens budskap för de fattiga« (Luk 4:18). Alla skrifterna talar om Kristus, men i evangeliet är det Kristus själv som talar. För Johannes är evangeliet uppenbarelsen av den härlighet som den Enfödde hade hos Fadern sedan begynnelsen. Begynnelsen (arché) som avses här är inte skapelsen, utan Fadern, ursprung utan ursprung, hos vilken Sonen var sedan innan världen blev till. Ordets princip är inte densamma i Johannesevangeliet som i Lukasevangeliet. Den ene börjar med prologens kontemplation av Ordet som var i begynnelsen hos Fadern, den andre med Ordet som nytolkar Boken i Anden. På samma sätt är inte heller tidsuppfattningen i de två evangelierna densamma.

Enligt Lukas är Jesu förkunnelse i Nasaret skrifternas fullkommande: »I dag«, säger Jesus, »har detta skriftställe gått i uppfyllelse inför er som lyssnar« (4:21).

Nuet är stunden för Skriftens uppfyllelse i det inkarnerade Ordet och Ordets nytolkning av Boken. I detta nu sammanfaller ekonomin hos Ordet, som uppfyller Skriften, och ekonomin hos Anden, som är upphovet till Skriftens inspiration och Ordets smörjelse.

Lukas understryker ofta frälsningens nu: »Det vi har sett i dag är ofattbart« (5:26), säger de som är med om den lames helbrägdagörelse. »I dag, säger Jesus till Sackaios, »har frälsningen kommit till denna familj« (19:9). Och Jesus svarar den ångerfulle rövaren: Sannerligen säger jag dig, i dag skall du vara med mig i paradiset« (23:43).

I frälsningens stund sammanträffar frälsningen som sker och ordet som förkunnar det. Detta sammanträffande mellan skeendet och ordet, som är dess tecken och mening, är, idag som igår, Kristi närvaros nu i evangeliet och liturgin.

Faderns timme

Tiden för Jesu »första tecken« i Kana i Galiléen är inte Kristi närvaros nu på bröllopet där; det är ännu inte dags, ty »stunden har inte kommit« (Joh 2:5). All tid strömmar mot denna Stund, som är upphöjelsen på Korset, »stunden då de döda skall höra Guds Sons röst« (Joh 5:25).

Frälsningens stund uppfylls inte förrän i korsets timme, och det är därför som

Jesus säger till sina bröder, när de försöker få honom att gå upp till Jerusalem vid lövhyddohögtiden: »Den rätta tiden för mig (kairos) är ännu inte inne, men för er är det alltid rätt tid ... Gå ni upp till högtiden. Jag gör det inte den här gången, min tid är inte inne.« (Joh 7:6-8).

Korset är den enda rätta stunden (kairos) för tidens fullbordan, och hela frälsningshistorien kulminerar i denna korsets stund. Jesu förkunnelse står under dess tecken, denna unika stund som ännu skall komma; eller snarare: alla Jesu ord och verk är korsets tecken. Om det är så som exegeten Dodd säger, att Johannesevangeliet utgörs av två böcker – boken om tecknen (kap. 1-12) och boken om härligheten (kap. 13-21) – då är Jesu under och ord tecken på hans härlighets uppenbarelse, som inte helt fullkomnas förrän på korset.

Både mångfaldigandet av bröden och Jesu långa tal i Kafarnaum (Joh 6), med andra ord både Jesu verk och ord, är ytterligare tecken på en tillkommande verklighet som inte ger sig tillkänna förrän på korset. Denna verklighet är på nytt Jesu närvaro, inte i nuet (i dag), utan som uppenbarelsen av vem han är, hans eget namn, som är Guds namn: »Jag Är«. »När ni har upphöjt Människosonen skall ni förstå att JAG ÄR« (8:28).

Korset är uppenbarelsen av den härlighet som Ordet hade från begynnelsen hos Fadern, kunskapen om »Jag-är«, Herrens uppstigande på kungatronen. Korset är stunden då tiden fullbordas och den som sedan all tid heter »Jag-är« ger sig tillkänna.

Sonens tolkning

Två sätt att läsa den Heliga Skrift löper sida vid sida med de två slags tidsbegrepp som finns hos Lukas och Johannes. Det ena är skrifternas förklaring hos Johannes, det andra deras uttydning hos Lukas.

I prologen kallar Johannes den Enfödde för »Faderns tolk«: »Ingen har någonsin sett Gud: den Enfödde, som är hos Fadern, han har förklarat honom för oss (exegesato)« (1:18). Det inkarnerade Ordet är den som leder oss till Fadern, och själva meningen med Jesu budskap är övergången till Fadern genom det slaktade lammets påsk.

Lukasevangeliet avslutas med den uppståndnes påsk i berättelsen om Emmausvandrarerna. Det finns två avsnitt i berättelsen: ett där Jesus »med början i Mose och alla profeterna förklarade för dem vad alla skrifterna sade om honom«

(Luk 24:27) och ett där lärjungarna kände igen honom när han bröt brödet. Hela uttydningen av skrifterna består enligt Lukas i att visa vad i dem som »talar om honom«, och nyckeln till Skriften är: »Måste inte Messias lida detta för att gå in i sin härlighet?« (24:26).

Sådden i jorden

Även här är Korset det som ger Skriften mening; det är dess dolda nödvändighet. St. Ireneos förstod helt klart att Korset är Skriftens hemeneutiska princip (nyckeln till dess förståelse). Denna är

när den läses av kristna, den skatt som nyss låg gömd i åkern, men som Kristi Kors uppenbarar och förklarar: den berikar människornas förstånd, visar Guds vishet och låter hans ekonomi om människan bli känd: den är en bild av Kristi rike och förkunnar i förväg den goda nyheten om arvet av det heliga Jerusalem; den förutspår att den som älskar Gud skall gå vidare ända tills han ser Gud och hör hans ord... Om alltså någon läser skrifterna så som vi just har sagt – det är så som Herren förklarade dem för sina lärjungar efter sin uppståndelse från de döda, när han med deras hjälp visade dem att »Messias måste lida detta för att gå in i sin härlighet« (Luk 24:26) och att »syndernas förlåtelse skall predikas i hans namn för alla folk« (Luk 24:47) – då blir han en fullkomlig lärjunge, »lik en man som ur sitt förråd hämtar fram både nytt och gammalt« (Matt 13:52) (Adv. haer. IV.26. 1).

»Guds Son har blivit sådd i Moses skrifers fält« (IV.10.1), men det är inte förrän i dessa sista dagar som kyrkan har skördat, det vill säga samlat frukterna (IV.25.3). Kristus är skrifternas sådd och skrifterna är profetian om Kristus. Korset uppdagat skatten dold i fältet, vilket inte är annat än det Ord som Adam gick miste om genom sin synd: »På så vis har alltså träets ekonomi uppenbarat för oss det Ord som hade dolts, precis som vi nyss sade. Ty vi hade gått miste om det genom trä, och det är genom trä som det på nytt har blivit synligt för oss och visar oss höjden, längden och bredden« (IV.17.4).

Ordet är dolt i Skrifterna liksom sådden i åkern. Att Ordet har gått förlorat, blivit nedgrävt, är en följd av Adams synd. Skrifterna är visserligen upplysta av Kristi hemliga närvaro, men de befinner sig på avstånd från Ordet, som är en dold Gud. Skriftens avstånd från Ordet är inte bara avståndet mellan profeterna och Kristus, som ännu inte hade kommit, utan det är redan avståndet mellan Skriften och Guds Ord, som är dolt inom Skriften själv.

Det är genom träet som Ordet döljs och försvinner i Skriftens åker. Det är genom träets ekonomi som det uppenbaras som Skrifternas utsäde och frukt. Skrifternas fält är en bild som finns hos Origenes, i hans kommentar till Johannesevangeliet (till Joh. 4:35):

Ingen som följer lidelserna, är försjunken i det köttsliga och upptagen med det materiella följer Herrens bud: lyft blicken. Därför kan en sådan människa inte se fälten, även om de redan är vita och redo för skörd. Ingen som ger sig hän åt köttets bestyr lyfter blicken ... Men fälten är redan färdiga, vitnade till skörd, när Guds Ord kommer och öppnar och upplyser alla fält i Skriften, som är full av hans närvaro. Kanske är också allt som finns, till och med himlen och allt den rymmer, redan vita fält som är redo för skörd – för dem som lyfter blicken. För dem uppenbarar sig Ordet i vart ting ... »Lyft blicken och se hur fälten har vitnat till skörd«. Närvarande bland sina lärjungar uppmanar Ordet dem som lyssnar på honom att lyfta blicken mot Skriftens fält och Ordets fält i allt som lever, så att de kan se hur vita de är och hur sanningens ljus strålar över allting (13, 42).

Detta vackra stycke från Origenes, där Skriftens skördefärdiga fält lyser av samma Ordets ljus som tingens rationella struktur (deras ord), själv strålar av Ordets ljus, är upplyst av förklaringens vita sken (Mark 9:3).

Det är inte Korset, utan Ordet som öppnar Skriftens fält, vilket är en »förseglad bok«, som profeten Jesaja sa (Jes. 29:11-12), redan innan Uppenbarelseboken gjorde det (3:7). Om detta säger därför Origenes:

För min del förstår jag även stycket från Jesaja på detta vis: ty om bokens ord är förseglade och inte kan läsas, vare sig av den som inte är läskunnig, därför att han inte kan uttyda bokstäverna, eller av den som är läskunnig, därför att boken är förseglad, så är detta inte någonting särskilt för hans profetia. Det gäller för hela Skriften, som behöver Ordet för att stänga och öppna: ty »när han öppnar skall ingen kunna stänga, och när han stänger skall ingen kunna öppna« (Jes 22:22; Upp. 3:7) (Comm. in Joh. 5.7).

Att Korset intar andra rang i Origenes hermeneutik beror på hans kristologi, vilket bara bekräftar att all exeges är avhängig en kristologi.

Förståelsen av Skrifterna

I berättelsen om Emmausvandrarna utgör korset skrifternas fullbordan.³ Korset är nödvändigt; men det är den Uppståndne som »öppnar skrifterna«. På nytt återkommer bilden av den förseglade boken, men öppnandet av skrifterna är här förknippat med uppståndelsen. Motsatsparet slutet/öppet i skrifterna motsvarar motsatsparet död/uppståndne hos Herren i Lukasevangeliet, liksom även motsatsparet lagkött/Ande-liv hos Paulus. Skriftens bokstav (eller kött) är förseglad, precis som de dödas gravar är förseglade, och den kan inte »öppnas« annat än genom Anden som uppväcker de döda.

Man bör dock inte blanda ihop den roll som bokstaven spelar i sin förgänglighet med skriftens profetior, som uppfylls i den uppståndne Kristus. Man kan inte sätta skrifterna mot Anden, som om skrifterna inte hade Anden. Andens dubbla rörelse, när han inspirerar skrifterna och ger insikt i dem, måste tvärtom tänkas i ett och samma drag. Denna insikt sker dock endast i uppståndelsens ljus.

De finns en tvåfaldig relation mellan Anden och Ordet som motsvarar en tvåfaldig vision av Kristus: Gamla testamentets och Nya testamentets. Gamla testamentet är profetiskt i den bemärkelse att Anden vänder sin blick mot Kristus som kommer; det är därför som profeterna har skrivit om honom. Nya testamentet är åminnelse i Anden av Jesu ord, ty det är Anden, säger Jesus, som »skall påminna er om allt vad jag har sagt er« (Joh 14:26). Men den uppståndne Herren är själv osynlig, eftersom han på en gång är på sin Faderns högra sida och mitt i sin kyrka.

Anden i tiden har alltså en dubbel relation: till framtiden i profetian, och till åminnelsen i eukaristin. Den dubbla relationen mellan Kristus, i den Helige Ande, och judarnas folk respektive kyrkan, strålar samman när den Helige Ande sänker sig ned över Kristus vid dopet i Jordan. »Helig Ande är över mig«, säger Jesus.

Himlen hade inte öppnats innan Kristus kom. Det är därför som den Helige Andes inspiration i Gamla testamentet ännu inte är som Andens utgjutelse över Kristus eller över kyrkan som föds i pingstens eld. andra sidan är Kristi dopsmörjelse bara det första utsändandet av Anden över Kristus som föddes av den Helige Ande och jungfru Maria och restes upp från de döda av Anden hos »Den som uppväcker döda«. Men det är bara den uppståndne Kristus som ger insikt i skrifterna. Förståelsen av Skrifterna och påminnelsen om Jesu ord sker inte annat än i Andens utgjutelse över församlingen som Guds Ord har förenat.

Ord och Liturgi

Men på vilket sätt är Ordet Liturgi? Det som utmärker kristen liturgi och bön i synagogan är just den uppståndne Herrens närvaro i Anden.

I synagogan är det Guds Ord som samlar den kristna gemenskapen. Men det som hädanefter är viktigast är Kyrkan, den uppståndne Kristi utvidgning. När kristna samlas till Ordets liturgi utgör de inte själva församlingens enhet: denna enhet är dem given. Paradoxalt nog finns den före dem. Eftersom liturgen, i och med att Herren har uppstått, är sakramentell, är det han som ger frid och enhet; det är i honom som församlingen finns till. Ja, Kyrkan finns till och växer ständigt i den eviga liturgi där Fadern tillbes »i ande och sanning« – stunden har kommit och upphör aldrig. Den kristna synaxis i en lokal Kyrka visar på denna eviga liturgi. Det är därför som, i de österländska kyrkorna, evangeliebärarens inträde »innanför förlåten« följs av Trishagion: Ordets liturgi hos oss är verkligen del av Ordets himmelska liturgi⁴.

Det finns definitivt en relation mellan Ordets ekonomi och ordets liturgi, som fader Corbon mycket riktigt har uppmärksammat. Ordet enar församlingen som han drar samman, och han förenar också de olika lokala kyrkornas jordiska liturgier med den himmelska liturgen. I den bemärkelsen deltar ordets liturgi i den »Guds ords liturgi« som Uppenbarelseboken talar om. Men det finns också en relation mellan Andens ekonomi och Ordets ekonomi, så att ordets liturgi uppenbarar »vad Anden säger till församlingarna« (Upp 2:7). Anden har ett ord för varje kyrka, och detta uppenbarar för kyrkan hennes eget namn, »skrivet på en vit sten« (2:17). Detta ord är profetiskt, ty det är en uppenbarelse om vad Kyrkan ifråga egentligen är. Och varje ordets liturgi bör vara en uppenbarelse för den lokala Kyrkan av det som Anden säger till henne, det vill säga: av vad hon är, hennes kallelse och hennes trohet mot det kall som har format henne.

Detta ord från Gud till sin Kyrka förkunnas, tolkas och framläggs av ordets olika tjänare: apostlar, lärare och profeter. Ordets tjänst (leitourgia) förutsätter olika ämbeten i Kyrkan, vilka uppväcks av Anden olika nådegåvor. Biskopens gåva – det vill säga hans som leder den eukaristiska gemenskapen – är »sanningens karisma«, enligt ett ord från Irenaeus. Och alltsedan Anden blivit utgjuten över allt kött är Guds folk profeter och skådare (Apg 2.17).

Ordets liturgi har en apokalyptisk dimension, men det har också en pingstdimension. Anden sänker sig ned över den eukaristiska församlingen, liksom han sänker sig ned över tackgåvorna, brödet och vinet. Andens gåvor vid

den första pingsten, vars symbol är eldstungorna, väcker och helgar ordets olika ämbeten.

Vad beträffar tungotalet som skänktes apostlarna, så att »var och en hörde sitt eget språk talas« (Apg 2:6), så förverkligas det i de olika liturgier som sedan länge firar eukaristin enligt i österländsk och västerländsk rit och nu förkunnar Guds ord på många olika språk. Predikan tolkar och omskriver i nuet evangeliets budskap för församlingen. Denna upplever frälsningens ekonomi genom att fira den liturgiska tidens olika högtider. Och genom alla händelser i sitt liv, tolkade i Anden, träder församlingen in i mysteriet av det ord som utvecklar sig i frälsningsekonomin fyra tider (förebildernas eller bokstävernas tid – fullhetens tid – den yttersta tiden – all tids fullbordan) och i liturgin ger sig tillkänna i Skriftens fyrfaldiga mening. Ordets skeende sammanfaller med församlingslivets. Ord och skeende möts i liturgin: det är den uppståndne Kristi nu i sin Kyrka.

Ord och sakrament

»Ordets bord« kan inte skiljas från Kristi kropps bord. Alois Grillmeyer säger, i sin kommentar till kapitel sex i *Dei Verbum*⁵:

Föreställningen att Ordets bord och den eukaristiska kroppens bord är ett och samma livets bröd, utskänkt åt de troende, uttrycker på ett mycket tydligt vis den inneboende enheten mellan ord och sakrament. Inför protestanternas ensidiga framhävande av ordet, var det på konciliet i Trident nödvändigt att bekräfta förbindelsen mellan sakrament och offer i kyrkan. Ord och sakrament, däremot, har varit alldeles för åtskilda från varandra i den teologiska reflektionen. Ord och sakrament innefattar i själva verket varandra, precis som skrift och tradition.

Nära sig av Ordet

Redan innan den fick sin utveckling i S:t Thomas sakramentala teologi, kom ordets och sakramentets inklusiva karaktär till uttryck i den bibliska upplevelsen av ordet som näring, och uppenbarades av Jesus, det inkarnerade Ordet och livets sanna bröd, i hans tal i Kafarnaum.

Enligt Femte Moseboken är meningen med mannaundret att visa hebréerna att

Guds ord och hans gudomliga bud (misvah) är föda:

Kom ihåg hur Herren, din Gud, i fyrtio år ledde dig hela vägen i öknen för att ödmjuka dig och pröva dig och så lära känna vad som var i ditt hjärta, om du skulle hålla hans bud eller inte. Han ödmjukade dig och lät dig hungra, och han gav dig manna att äta, en mat som varken du eller dina fäder kände till, för att han skulle lära dig förstå att människan lever inte bara av bröd, utan av allt som utgår från Herrens mun (5 Mos 8:2-3).

Septuaginta preciserar ytterligare något när den översätter: »Människan lever inte bara av bröd, utan av alla ord som utgår från Herrens mun.« Den alexandrinske författaren till Salomos vishet, som kallar mannat för »änglars föda«, tillskriver den uppgiften att bevara ett liv som förefaller vara mer än bara det jordiska livet: »Så skulle dina älskade söner, Herre, förstå att det inte är markens gröda som livnär människan med sina olika arter, utan det är ditt ord som uppehåller den som tror på dig« (Vish 16:26). Talet i Johannesevangeliets sjätte kapitel står i samma tradition som

Femte Moseboken och Salomos vishet: Jesus utför undret med bröden, ett nytt Exodus-under, liksom det med mannat, för att visa att han är det sanna livets bröd och att hans ord är föda för den som tar emot det i tron liksom hans Faders vilja är hans egen föda: »Jag har mat att äta som ni inte känner till. Min mat är att göra hans vilja som har sänt mig och att fullborda hans verk« (Joh 4: 32-34).

Somliga bland lärjungarna »tog anstöt«, liksom hebréerna i öknen, när de hörde att hans blod är »verklig dryck«, eftersom förbudet mot blod för dem var en grundsten i lagen. Jesus svarade dem: »Det är Anden som ger liv, köttet är inte till någon nytta. De ord jag har talat till er är Ande och liv« (Joh 6:3). Hans svar anger Anden både som centrum för relationen mellan ord och bröd och som villkor för mottagandet av eller gemenskapen med Jesu ord.

Med Andens kraft

Att Jesu ord i sig själva äger Andens livgivande kraft visar att de är källan till det liv som de uppenbarar. Det verkar som om man skulle kunna använda samma text beträffande relationen mellan instiftelseorden och epiklesen⁶. Jesu ord bär med sig Andens kraft, som bekräftar dem i Andens epikles över brödet och vinet. Och om denna vers hänvisar till hela Jesu tal i Kafarnaum, så betyder det att det inte finns någon gemenskap i Kristi kropp och blod, det eviga livets källa, utan

att det finns tro på hans ord, genom vilket den troende föds från ovan.

Vi måste vända tillbaka till Jesu två tal, till Nikodemos och i Kafarnaum, för att visa ordets betydelse för dopet i det första, och dess eukaristiska betydelse i det andra. Både i dessa tal och i det tal som riktas till judarna i kapitel åtta bör man också uppmärksamma villkoren för gemenskap i detta ord. Utan pånyttfödelse från ovan kan inte Jesu ord förstås, ty köttet kan inte förstå annat än det som är köttligt; och det är nödvändigt att födas av Anden för att förstå det som är andligt. Jesu ord kan inte »tränga in«⁷ (Joh 8:37) i människan om hon inte lyssnar på Gud, det vill säga, om inte Gud är hennes Fader.

Tron förutsätter och uppenbarar en tvåfaldig födelse, av Fadern och av Anden, precis som Kristus, som är född av Fadern i sin gudomlighet och skapad av Anden i sin mänsklighet. Kristus, Ordet inkarnerat i Anden, är Guds ord; människan kan inte höra Guds ord med mindre än att hon genom tron träder in i denna treenighetsrelation. Om Jesu ord är ande och om de är liv, så kan människan inte höra dem annat än om hon är född av Anden och om hon gör Faderns vilja till sin föda.

Aktualisering

Enheten mellan ord och bröd i det fjärde evangeliet finns också med i den enhet mellan ord och sakrament som kommer till uttryck i S:t Thomas' teologi. Sakramentet, som är ett verksamt tecken på den nåd som har skänkts och tagits emot, är aktualiseringen av Guds ord för oss: »I sakramentets tecken, och i synnerhet i eukaristin, kommer Guds ord till oss på ett betydelsemättat och synligt vis: det blir till verklighet.«⁸

I eukaristins sakramentala tecken blir närvaron av det människoblivna Ordet verklig.

Denna samtidiga närvaro i eukaristin av Kristus, död och uppstånden, äger rum i det eukaristiska tecknets tre dimensioner, vilka är de tre dimensioner som hör till frälsningens stund. Enligt S:t Thomas är eukaristin åminnelse (signum rememorativum) av vad som har skett, nämligen Kristi påsk; den är bevis (signum demonstrativum) på vad som sker; och förebådelse (signum prognosticum) av den kommande härligheten.⁹ Med sin trefaldiga aspekt av åminnelse, aktualisering och eskatologi står alltså eukaristin i frälsningshistoriens centrum. Den aktualiserar Guds ord i dess fulla bemärkelse.

Den är sakramentalt tecken på Ordets verkliga närvaro under historiens lopp.

När kyrkan slår fast att livets bröd i liturgin skänks åt de troende både från ordets bord och Kristi kropps bord, bekräftar hon Guds ords aktualitet för historien i den sakramentala åminnelsen av Kristi påsk, av honom som dog och uppstod. Enheten mellan ordets och Kristi kropps bord lägger grunden inte bara för aktualiteten av ordet, som i sakramentet blir verkningsfull närvaro, utan också för sanningen i det i Kyrkan levande ordet.

Den inre enheten mellan ord och sakrament är också densamma som enheten mellan skrift och kyrka. Det finns inte någon sola scriptura, utan en kyrkans gemenskap i enheten i samme Ande som har inspirerat skrifterna. Enheten i tron är den som råder i den av biskopen ledda eukaristiska församlingen, och skrifttolkningens korrekthet bekräftas av tron hos Guds folk, som är ett i samme Ande. Enheten i skrifterna, enligt dess fyra tolkningar, aktualiseras av enheten i den eukaristiska församlingen, som tar del av den uppståndne Kristi kropp.

Skriftens hermeneutiska princip, dess sanningsregel, grundar sig på kyrkans eukaristiska gemenskap.

Man kan inte läsa skrifterna annat än i uppståndelsens ljus, men den Uppståndne själv låter sig inte igenkännas förrän vid brytandet av brödet: Och när han låg till bords med dem, tog han brödet, tackade Gud, bröt det och räckte åt dem. Då öppnades deras ögon, och de kände igen honom, men han försvann ur deras åsyn. Och de sa till varandra: »Brann inte våra hjärtan när han talade med oss på vägen och öppnade skrifterna för oss?« (Luk 24:30-33).

Noter

1 »Révélation et tradition dans la constitution dogmatique *Dei Verbum* selon un point de vue orthodoxe av A. Scrima, i 'La révélation divine volym 2, sid. 535, Cerf, Paris. Förkortas här efter till R.D.

2 Biskop Neophytus Edelby, R.D. vol. 2, sid. 652

3 Att Skrifterna måste uppfyllas, bekräftas av stycket om Jesus inför de elva: »Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig I Mose lag, hos profeterna och I psalmerna« (Luk. 24, 44).

4 J. Corbon, »l'économie du Verbe et la liturgie de la Parole« i 'La parole dans la liturgie, Cerf, Paris 1970.

5 R.D. vol. 2, sid. 440

6 Detta är vad man kallar den bön som, i de österländska liturgierna, följer på instiftelsen och som innehåller en bön till den Helige Ande, att han må förvandla brödet och vinet så att de blir till Kristi kropp och blod.

7 »tränga in«, *korein* på grekiska; dess betydelse är »finna plats«.

8 A. Grillmeyer, op. cit. sid. 441 9 Summa Theologica III, fr. 60 sv. a.

Ysabel de Andia